

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

VLIV PRAVICOVÉHO EXTREMISMU NA MLÁDEŽ DO 26 LET

Vedoucí práce: RSDr. Ján Mišovič, CSc.
Autor práce: Rostislav Horek
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: Kombinovaná
Ročník: III.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

19. dubna 2009

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce RSDr. Jánu Mišovičovi, CSc.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a také své rodině
za veškerou podporu.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 DEFINICE POJMŮ TÝKAJÍCÍ SE PRAVICOVÉHO EXTREMISMU	8
1.1 EXTREMISMUS	8
1.2 PRAVICOVÝ EXTREMISMUS.....	9
1.3 DEMOKRACIE.....	9
1.4 RASISMUS	9
1.5 ANTISEMITISMUS	10
1.5.1 Osvětimská lež.....	10
1.6 XENOFOBIE.....	10
2 PRAVICOVĚ EXTREMISTICKÁ SCÉNA V ČESKÉ REPUBLICE	11
2.1 VYMEZENÍ PRAVICOVĚ EXTREMISTICKÝCH SKUPIN	11
2.1.1 Český nacionalismus	12
2.1.2 Proněmecký český nacionalismus.....	12
2.1.3 Panářijská orientace	13
2.2 SPOLEČENSKÉ PŮSOBNÍ PRAVICOVÉHO EXTREMISMU	13
2.2.1 Populismus	13
2.2.2 Terorismus.....	14
2.2.3 Leaderless resistance	14
3 MLÁDEŽ DO 26 LET - NEJOHROŽENĚJŠÍ SKUPINA	15
3.1 VĚK	15
3.2 VZDĚLÁNÍ A ZAMĚSTNANOST	16
3.3 PROSTŘEDÍ VÝVOJE SOCIALIZACE.....	17
3.4 DUCHOVNÍ ORIENTACE.....	18
3.5 OHROŽENÍ.....	19
3.5.1 Ohrožení nepřímé (latentní)	19
3.5.2 Ohrožení přímé (evidentní).....	19
4 KONTEXT SOCIÁLNÍ PRÁCE A PRAVICOVÉHO EXTREMISMU	21
4.1 PŘÍMÁ PRÁCE S PRAVICOVÝM EXTREMISMEM.....	22
4.1.1 Streetwork.....	22
4.1.2 Mezirezortní spolupráce.....	22
4.1.3 Vzdělávací programy.....	23
4.1.4 Represivní postupy	23
4.2 TEORIE NABÍZEJÍCÍ POZADÍ PRAVICOVÉHO EXTREMISMU	24
5 PRAKTICKÁ ČÁST	25
5.1 CÍLE, METODY A HYPOTÉZY.....	25
5.2 VÝSLEDKY A HODNOCENÍ SONDY	26
5.2.1 Otázky zaměřené na osobní život	26
5.2.2 Otázky zaměřené na vztah respondentů s jejich okolím	28
5.2.3 Otázky zaměřené na politicko-společenskou orientaci respondentů	29
5.2.4 Otázky zaměřené na správnou interpretaci historických faktů respondenty	30
5.2.5 Otázky identifikační.....	32
SHRNUTÍ	34
DISKUSE	35
ZÁVĚR.....	39

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	40
PŘÍLOHY	46
ABSTRAKT	50

Úvod

Dostáváte do rukou práci, která se zaměřuje na výzkum dnes závažného společenského problému, který se podílí na vzniku sociálně patologických jevů ve společnosti. Je zřejmé, že v rámci své práce nemůžu obsáhnout téma pravicového extremismu v celém rozsahu jeho dopadu, proto se zaměřím na část populace, která je pravicovým extremismem nejvíce ohrožena.¹

Problematiku pravicového extremismu jsem zvolil z několika důvodů:

1. jde o jev, který se objevuje v mém blízkém okolí,
2. téma je spjata se sociální prací, zejména svou sociální patologičností,
3. tématem jsem se zabýval již v předchozích letech studia na vysoké škole.

Cílem mé práce je zjistit, jakým způsobem a do jaké míry ovlivňuje pravicový extremismus dnešní mládež do 26 let. Sleduji ovlivnění jejich postojů k sociálním tématům, týkajících se zejména rasismu a xenofobie, ale také postojů vůči všem sociálně vyloučeným osobám. Dále mě zajímá, do jaké míry může pravicový extremismus zasáhnout, příp. ovlivnit hodnocení historických faktů mezi mladými lidmi. V práci se budu orientovat na souvislosti mezi prostředím, ve kterém člověk vyrůstá a jeho pohledem na společnost.

Svým příspěvkem se pokusím tedy potvrdit nebo vyvrátit následující tvrzení, že pravicový extremismus:

1. podporuje rasistické nálady ve společnosti,
2. zvyšuje agresivní chování a vede své příznivce k nelidskému chování,
3. záměrně zkresluje historická fakta.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se člení do čtyř kapitol. V první kapitole seznamuji čtenáře se základními pojmy týkajícími se zkoumané problematiky. Druhá kapitola zaznamenává základní fakta o současném pravicově extremistickém hnutí v ČR, např. jeho hlavní ideologická východiska či společenské působení. Třetí kapitola představuje mládež do 26 let jako pravicovým extremismem nejvíce ohroženou skupinu populace,

¹ Srov. CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, s.17

snází se také nalézt spojitost ohrožení se stupněm vývoje či s prostředím. Spojitostmi mezi pravicovým extremismem a sociální prací, jejími způsoby přímé práce s pravicovým extremismem nebo seznámení s teoriemi pravicového extremismu se zabývá závěrečná kapitola teoretické části práce. Druhá část práce, tedy část praktická, se věnuje zpracování výzkumu, který byl prováděn formou dotazníků.

Ke zdárnému dokončení práce mi pomohla celá škála odborné literatury, která je uvedena v seznamu použité literatury. Za nejpřínosnější pro zpracování této práce však považuji odborné publikace Miroslava Mareše *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* a Nikolaje Demjančuka a Lucie Drotárové *Vzdělání a extremismus*. Za přínosnou považuji i knihu zahraničního autora Lee McGowana *Radikální pravice v Německu*, která sice pojednává o problému v sousední zemi, nicméně může posloužit jako pomocník při sledování a porovnávání vývoje u nás. Z internetových zdrojů jsem nejvíce využil „Informace o problematice extremismu na území České Republiky v roce 2007“, zejména zde uvedené statistické údaje. Český helsinský výbor na svých internetových stránkách také řeší danou problematiku. Stránky jsem použil zejména při prvotním seznamování s tématem. Ze zahraničních internetových zdrojů mě zaujaly německé stránky Bundeszentrale für politische Bildung, které mi dovolily možnost porovnávání pohledu na téma z různých regionálních oblastí.

1 Definice pojmů týkající se pravicového extremismu

1.1 Extremismus

Pojem extremismus se začal v západoevropských zemích používat ve větší míře v sedmdesátých letech 20. století,² v prostředí tzv. postkomunistických zemí v první polovině devadesátých let 20. století.³ Pojem extremismus pochází z latinského *extremus*, což znamená nejkrajnější nebo nejzazší. Extremismus je však popisován v odborných publikacích jako vágní pojem.⁴ To je dáno zejména následujícími okolnostmi:

1. Interdisciplinarita pojmu - dosud neexistuje taková sociálně vědní disciplína, která by zkoumala pouze extremismus.⁵
2. Mediální zjednodušování - pojem je používán pro všechny tzv. extremistické skupiny jako pojem střešový, bez rozlišování jejich ideologického zaměření.⁶
3. Nejasná hranice mezi normalitou a extremismem, nejasná formulace této hranice.⁷

Je tedy velice nesnadné tento pojem uchopit takovým způsobem, aby jeho definice byla plně vztažná pro cíle této práce. Z pohledu sociální práce může jít o „krajní politický postoj obvykle klasifikovaný na škále od levicovosti po pravicovost. Skupiny zastávající tyto postoje se pokoušejí řešit společenské problémy radikálně a nekompromisně, některé při tom zjevně překračují hranici zákona.“⁸ Extremismus můžeme také chápat jako souhrn sociálně patologických jevů, při kterých dochází prostřednictvím příznivců extremistických skupin k porušování právních i sociálních norem. Jiné definice spatřují extremismus jako úsilí namířené proti svobodomyšlnému a demokratickému systému, které chce tento systém

² Srov. GOWAN, MC *Radikální pravice v Německu*, s. 22.

³ Srov. DEMJANČUK, N.; DROTÁROVÁ, L. *Vzdělání a extremismus*, s.11.

⁴ Srov. ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, s.13.

⁵ Srov. DANICS, Š. *Extremismus*, s. 11.

⁶ Srov. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*, s. 9 - 13.

⁷ Srov. CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, s.12.

⁸ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 68.

postupně zlikvidovat.⁹ Vedle pojmu extremismus bývá často používán pojem radikalismus. Do střetů se pak dostávají zastánci definic, kteří mezi pojmy extremismus a radikalismus vidí totéž, se zastánci definic, kteří pojem radikalismus téměř odsunuli do historie nebo mu přiřkládají jiný význam. Radikalismus pak bývá chápán jako chování se v rámci ústavních pravidel a extremismus jako chování odporující ústavním pravidlům. Hledání rozdílů mezi těmito termíny však není úkolem této práce a vzhledem k jejímu rozsahu není ani možné.

1.2 Pravicový extremismus

Pravicový extremismus se může charakterizovat jako skupinová ideologie, které je vlastní nacionální, rasová a etnická zášť. Členové pravicově extremistických skupin často sympatizují s historickým nacismem, který používají jako inspirující vzor. Příslušníci pravicově extremistických skupin nejednou používají symboly z období německé třetí říše, často v pozměněné formě.¹⁰

1.3 Demokracie

Pojem demokracie je původně z řeckého *δημος* [demos] - lid a *κρατειν* [kratein] - vládnout, demokracie je tedy vláda lidu. Je to zřízení, „v němž veřejnost, tedy lid, sama sobě vládne a samu sebe poslouchá.“¹¹ Základními hodnotami současné demokracie má být rovnost a svoboda všech občanů. To je také důvod, proč pojem demokracie považuji za důležitý v mé práci.

1.4 Rasismus

Rasismus je takový projev jednání člověka, které je podmíněno přesvědčením o rasové nerovnosti lidí. Takové přesvědčení vzniká na základě nevědeckých teorií, jež předpokládají, že „biologický a etnický původ určuje kulturní, psychickou (mentální) povahu populací, které se vzájemně liší na ‚vyšší‘ a ‚nižší‘.“¹²

⁹ Srov. Bundeszentrale für politische Bildung. *Rechtsextremismus*. [online]. 2009 [cit.12-02-2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.bpb.de/themen/R2IRZM,0,Rechtsextremismus.html>>.

¹⁰ Srov. CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*, s. 45 – 105.

¹¹ NEFF, V. *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*, s. 303.

¹² CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho sociologické a právní aspekty*, s. 5.

Často dochází ke spojování určitých lidských specifických znaků (např. barva pleti) s některými vlastnostmi, čímž dochází ke vzniku často nekorektního hodnocení. V Evropě se setkáváme nejčastěji s tzv. bělošským rasismem.

1.5 Antisemitismus

Pojem antisemitismus je komplikovaný tím, že vychází z nelogičnosti vlastního významu. Neexistuje přece „fenomén ‚semitismu‘, vůči němuž by bylo možné zaujmout ‚antistanovisko‘.“¹³ Jde o nenávist vůči Židům, která je chápána nábožensky, sociálně, národně a rasově.

1.5.1 Osvětimská lež

Tímto termínem je dnes nazýváno veškeré popírání vyvraždění 6 milionů Židů v období 2. světové války – holocaustu a s tím spojené zločiny. K popírání dochází na základě tzv. vědeckých výzkumů. Takoví, často označovaní jako revizionisté, se snaží prezentovat tzv. teorii o židovském spiknutí, která zabraňuje „skutečnému“ zkoumání dějin, zejména dějin 2. světové války.¹⁴

1.6 Xenofobie

Pojem xenofobie charakterizuje veškeré projevy odporu, nepřátelství či nedůvěry vůči všemu cizímu. Nejčastější je odpor k cizincům, imigrantům a uprchlíkům.

¹³ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 61.

¹⁴ Srov. *A zrodilo se šest milionů...* [online]. 2008 [cit. 14-04-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=9&clanek=854>>.

2 Pravicově extremistická scéna v České republice

Dnešní demokratický systém nabízí lidem velice širokou škálu možností individuální volby v oblastech veškeré lidské činnosti. Tato individuální, svobodná volba vychází jak ze společensky přijatelného normálu, tak i ze společností nepřijatelného nenormálu, extrému. „Pravicový extremismus je dnes obecně přijatý termín a užívá se ve vztahu k veškerým stranám, organizacím a jednotlivcům, jejichž sebeurčení a aktivity vykazují většinu následujících rysů, případně všechny: nacionalismus, etnocentrismus, xenofobii, zvláště skryté za závojem antisemitismu a rasismu, antipluralismus, antikomunismus, antiparlamentarismus, militarismus, uvažování soustředěné na právo a pořádek, touha po autoritativním státu vedeném jedním člověkem, nezřídka sympatie ke konspiračním teoriím, přijímání násilí jako přiměřeného prostředku politického jednání. Uvedené rysy se u jednotlivých stran a hnutí mohou lišit svou úlohou a výrazností a autoři kladou na různé charakteristiky různý důraz.“¹⁵

V období od konce 80. let 20. století dochází na území dnešní České republiky k nárůstu pravicově extremistické činnosti. Nárůst je ovlivněn jak změnami provázejícími politické a společenské uspořádání našeho státu, tak i rozvojem informačních technologií. Nezbytné pro prezentovanou práci je alespoň základní orientace mezi skupinami v České republice, které jsou veřejností označovány za pravicově extrémistické.

2.1 Vymezení pravicově extremistických skupin

Tato subkapitola uvádí základní směry pravicově extremistických skupin v České republice. Rozdělení se snaží nalézt mezi jednotlivými koncepcemi důležité rozdíly, které profilují jednotlivé extremistické skupiny. V prvním rozdělení půjde o nastínění vlivu rozdílných tradic na formování ideologií,¹⁶ ve druhém rozdělení přiblížím společenské působení pravicově extremistických skupin. Není

¹⁵ GOWAN, MC. *Radikální pravice v Německu*, s. 19.

však zcela zjistitelné, zda se takovýmto způsobem rozděluje i většina současné pravicově extremistické scény, zda nejsou hlavními projevy pravicových extremistů jen „primitivní rasismus, agresivita a provokování užíváním nacistické symboliky bez jakýchkoliv hlubších znalostí“¹⁷.

V rámci České republiky lze vymezit tři základní orientace pravicově extremistických skupin:

2.1.1 Český nacionalismus

Český nacionalismus se snaží inspirovat historickými českými tradicemi, které však negativně uzpůsobuje ve svůj prospěch. Důkazem toho může být vytrhávání jednotlivých úseků tradic z kontextů doby či vzájemné míšení tradic.

V rámci českého nacionalismu jsou nejvýznamnější následující tři tradice:

a. Svatováclavská tradice

Tato nacionální tradice navazuje na svatováclavské tradice české státnosti a jejich autoritativní projevy v období první a druhé československé republiky. Často dochází ke spojení této tradice s legionářskou antikomunistickou tradicí.

b. Kališnická tradice

Snaží se navázat na husitské hnutí, „přičemž více jsou zohledňovány anti-germánské a obecně anti-cizácké než proticírkevní prvky.“¹⁸ Symbol kalicha je zde zneužit ve prospěch prezentace vlastní ideologie.

c. Pohanství

Své pohanské kořeny hledají příznivci tohoto proudu v předkřesťanské historii starých Slovanů a Keltů. Češi bývají označováni za dědice keltského, slovanského někdy i germánského živilu na českém území.

2.1.2 Proněmecký český nacionalismus

Tato orientace vnímá české země a český národ jako součást německé říše. V proněmeckém českém nacionalismu se prolínají proudy tzv. Říšské tradice,

¹⁶ Srov. MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 175-186.

¹⁷ Tamtéž, s. 176.

kdy je negativně pohlíženo na českou samostatnost s proudem tzv. sudetoněmců, kde dochází ke snahám dnešních lidí, kteří žijí na území Sudet převzít sudetoněmecké tradice a dále také s germánským pohanstvím, v jehož rámci dochází k vnímání Čechů jako potomků germánských kmenů, přesněji tedy Němců žijící na českém území.

2.1.3 Panárijská orientace

Tato orientace zahrnuje veškeré evropské, předkřesťanské kořeny a také je soustředěna na společný boj bílé rasy o přežití. V rámci panárijské orientace vystupuje do popředí například kolaborace, která odkazuje na dřívější spolupracovníky nacistického Německa v období před i v průběhu druhé světové války. V etapě po druhé světové válce se jedná o spolupráci s neonacistickými strukturami. Další součástí panárijské orientace je rasismus, který nevychází z žádné historické tradice. Ten se soustřeďuje na boj bílé rasy proti rasám jiným. Dochází k přípravám na tzv. svatou rasovou válku – RAHOWA¹⁹. Antisemitismus je dalším navázáním na dřívější boj vůči Židům. Cílem je omezovat moc či samotné životy Židů a také snaha o izolaci státu Izrael, boj proti němu. Často dochází k podpoře islamistických teroristických organizací.

2.2 Společenské působení pravicového extremismu

V rámci demokratické společnosti se pravicový extremismus projevuje třemi základními způsoby, které se mohou více či méně vzájemně lišit svým konkrétním cílem, organizovaností, profesionalitou nebo stupněm radikálnosti.

2.2.1 Populismus

Populismus je v současné době v naší oblasti nejčastější formou prosazování extremistických myšlenek. Pojem populismus pochází z latinského slova

¹⁸ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 176.

¹⁹ RAHOWA – *Race Holy War, svatá rasová válka*; původně heslo americké neonacistické organizace World Church of Creator (WCOTC). Srov. *Symboly a heslá neofašistov*. [online]. 2006 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: < <http://blade00.blog.cz/0612/symbloly-a-hesla-neofasistov> >.

populos, které znamená lid či dav. Populismus je způsob, „jak oslovit lid, získat podporu veřejnosti a s její pomocí poté i politickou moc. K tomuto cíli jsou využívány především aktuální nálady, předsudky a afekty obyvatelstva.“²⁰

2.2.2 Terorismus

Teroristická činnost je dalším projevem pravicového extremismu v rámci společnosti. Terorismus lze definovat jako „použití násilí nebo výhrůžky násilí k politickému účelu, snahu o vytvoření stavu bázně, který poslouží k vydírání, nátlaku, zastrašování tak, aby byl příčinou změny v chování jednotlivců nebo skupin.“²¹ V rámci současné činnosti pravicově extremistických skupin nejsou teroristické projevy příliš časté. Násilné metody jsou většinou propojovány s těmi nenásilnými, jako je např. propaganda. Častějšími projevy současnosti jsou zejména pouliční i individuálně zaměřené zastrašující akce.²²

2.2.3 Leaderless resistance

Leaderless resistance neboli odpor bez vůdce je činnost, která není řízená centrálně, ale v rámci jednotlivých skupin. Je to určitý princip organizace na základě vlastní iniciativy členů, jejich aktivity a prostředků. Je na každé skupině, jak se bude ve svém okolí prezentovat.²³ Leaderless resistance je jednou z mála efektivních a realizovatelných taktik pro boj s demokratickým režimem, jak z důvodů způsobu organizace jednotlivých skupin – buněk, které jsou na sobě nezávislé, tak i z používání moderních technologií, zejména při předávání informací.²⁴

²⁰ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, s. 43.

²¹ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, s. 46.

²² Srov. MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*, s. 133- 135.

²³ Srov. *Manifest Autonomních nacionalistů Střední Čechy*. [online]. 2007 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=1&clanek=518>>.

²⁴ Srov. ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, s. 51 – 52.

3 Mládež do 26 let - nejohroženější skupina

Touto kapitolou teoreticky zdůvodňuji mé přesvědčení, že mládež do 26 let je pravicovým extremismem nejvíce ohroženou skupinou. Vycházím zejména ze statistických údajů prezentované ministerstvem vnitra v rámci monitoringu pravicového extremismu a také z poznatků o psychosociálním vývoji člověka.

Otázka toho, proč se lidé přiklání k pravicovému extremismu, má spojitost s věkem, vzděláním, zaměstnáním a prostředím vývoje jedince. Spojitost lze také vysledovat v kontextu s duchovním zaměřením jednotlivce. Günter Hole dodává, že nejen nezaměstnanost, strach z chudoby, ale i celkový pocit vnějšího i vnitřního vykořenění jsou spouštěcím mechanismem v příklonu mládeže k extrémně pravicové organizaci.²⁵

3.1 Věk

Mládež do 26 let představuje skupinu osob, která se ocitá ve vývojovém období člověka označovaném jako dospívání a časná dospělost.²⁶ Období dospívání a časné dospělosti považují odborníci určitým způsobem za rizikovější než ostatní období.²⁷ Například podle vymezení daného stádia psychosociálního vývoje Erika H. Eriksona²⁸ můžeme rizikovost vysledovat v tom, že se jedinec v tomto období snaží nalézt svoji vlastní identitu, bojuje proti nejistotě, snaží se někam náležet, být součástí nějakého procesu, který má své výsledky. Také se snaží ne-být izolován, často je i ochoten tomu dostát vzdáním se vlastní totožnosti. Jedinec se pak i snaží „najít si ne-li definitivní, tedy alespoň dlouhodobé zcela konkrétní cíle a nastartovat svou životní dráhu v samostatném životě.“²⁹ Mladý člověk se tak ocitá v období velkých rozhodování, jak v osobním, tak i společenském životě. Osobní a společenský život spolu souvisí, pokud tedy dochází k absenci některé složky osobního nebo společenského života, lze považovat dané období

²⁵ Srov. HOLE, G. *Fanatismus*, s. 86.

²⁶ Srov. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s.146 – 167.

²⁷ Srov. tamtéž.

²⁸ Srov. ATKINSONOVÁ, R.L. et al. *Psychologie*, s.30.

²⁹ LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s.172.

za rizikové. K tvrzení, že osoby v období dospívání a časné dospělosti jsou nejvíce ohroženou skupinou pravicovým extremismem, přispívají i statisticky podložené údaje. Ty jsou orientovány na strukturu pachatelů trestné činnosti s extremistickým podtextem, což může teoreticky přiblížit věkovou strukturu pravicových extremistů. Mezi pachateli trestné činnosti s extremistickým podtextem převažovaly osoby ve věku 21 – 29 let s 42 % z celkového počtu pachatelů, následovali pachatelé ve věku 18 – 20 let s 22,7 % z celkového počtu pachatelů. Osoby ve věku 30 – 39 let tvořily 15,5 % z celkového počtu pachatelů a osoby ve věku 15 – 17 let představovaly 9,4 % z celkového počtu pachatelů. Nejméně pachatelů bylo mezi osobami ve věkových kategoriích do 15 let a dále ve skupině osob starších 40 let, kteří tvořili přibližně 12 % z celkového počtu pachatelů.³⁰

3.2 Vzdelání a zaměstnanost

Stupeň vzdělání ovlivňuje člověka v rámci jeho společenského statusu. Platí, že „ čím vyšší stupeň školy člověk navštěvuje, tím jasněji a intenzivněji jsou mu předávány platné normy.“³¹ Méně vzdělaným lidem tedy spíše stanovené normy nic neříkají, „mají menší schopnost adaptovat se v rámci měnících se podmínek moderní společnosti či dokonce jim úplně chybí tolerance a zkušenost, jež jsou potřeba k uchopení komplexních sociálních a politických jevů.“³²

Není ale zjistitelné, jaké vzdělání pravicoví extremisté či jejich sympatizanti mají, jelikož nejde o žádnou zájmovou organizaci s registrovaným počtem členů. Lze však vysledovat vzdělanostní rozdělení např. u pachatelů trestné činnosti s extremistickým podtextem, od čehož by se mohla usuzovat průměrná vzdělanost pravicových extremistů. Téměř 50 % z celkového počtu pachatelů trestných činů jsou vyučeni, 25 % z celkového počtu pachatelů tvoří osoby s ukončenou základní školou a 12 % z celkového počtu pachatelů je zastoupena skupina osob s maturitou. Vysokoškoláci a osoby s neukončeným základním vzděláním společ-

³⁰ Srov. Ministerstvo vnitra České republiky. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007*. [online]. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>

³¹ KREIDL, M. Volební selhání české extrémní pravice v roce 1998. In *Totalitarismus. Sborník Filosofické fakulty ZČU v Plzni*. s. 71.

³² Tamtéž.

ně tvoří 2 % z celkového počtu pachatelů. Osoby s nezjištěným vzděláním tvoří 11 % z celkového počtu pachatelů.³³

V okruhu příznivců extremistických skupin samozřejmě figurují osoby s vyšším vzděláním. Extremisté se tedy nedají paušálně charakterizovat jako „hloupí plešatci se zelenými bombry a těžkými botami.“³⁴

Se stupněm vzdělání úzce souvisí i pracovní zařazení. Je možné se domnívat, že méně vzdělaní lidé mají nižší pracovní pozici a více vzdělaní lidé mají pracovní pozici vyšší. Pravicoví extremisté pocházejí, co se týká pracovního zařazení, většinou z profesí s požadavkem nižší kvalifikace.³⁵

3.3 Prostředí vývoje socializace

Prostředí hraje rozhodující roli v ovlivňování mládeže pravicovým extremismem. Rozhodující roli v rámci vývoje jedince plní vždy rodina. Ne však pouze rodina dysfunkční či neúplná stojí za vznikem extremistických projevů. „Poměrně velké množství delikventů pochází z rodin na vysoké socioekonomické úrovni, navenek žijících spořádaným životem. Vztahy v těchto rodinách však bývají často chladné, neosobní a důraz je kladen na materiální hodnoty.“³⁶

Mimo sociální úroveň a vzájemné vztahy v rodině ovlivňují vznik extremismu také názorové postoje rodičů. Za příklad nám může posloužit studie SINUS³⁷, která u respondentů zjišťovala „pravicově extremistický pohled na svět“. Zveřejněné výsledky ukázaly, že extremistické postoje sdílejí nejenom ti nejmladší. Práce konstatovala, že pravicově extremistická náklonnost se vyskytuje u 5 % respondentů ve věku 18 – 20 let z celkového počtu dotázaných, u dotázaných nad 50 let věku překročil podíl 20 % z celkového počtu oslovených. Mnozí mladí pravicoví extremisté k tomu dodávají: „To, co si vy myslíte hlavou, my děláme

³³ Srov. Ministerstvo vnitra České republiky. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007*. [online]. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>

³⁴ RÍPKOVÁ, S.; KRÁLOVÁ, M. Noví bílí jezdci v Česku. *Nový prostor*, s.16.

³⁵ Srov. KREIDL, M. Volební selhání české extrémní pravice v roce 1998. In *Totalitarismus. Sborník Filosofické fakulty ZČU v Plzni*. s. 70.

³⁶ BEDNÁŘOVÁ, Z.; PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*, s. 12.

³⁷ Srov. HOLE, G. *Fanatismus*, s. 85.

rukama.“³⁸ Studie byla provedena sice v sousedním Německu, které má vzhledem k historickým kontextům odlišné předpoklady ke vzniku pravicového extremismu, nicméně i české prostředí má za sebou historické období, kdy docházelo k veřejnému rozmachu jevů, jako je vzájemná intolerance, lhostejnost, xenofobie, antisemitismus či rasismus.³⁹ Názorové postoje rodičů dětí značně ovlivňují. Ku příkladu některé výzkumy zaměřené na vývoj osobnosti ukazují, „že adolescenti sdílejí více společných hodnot a postojů s rodiči než s přáteli; s těmi se radí, jak se oblékat, jakou hudbu poslouchat, ale s rodiči se radí o důležitých věcech.“⁴⁰

3.4 Duchovní orientace

Současná česká společnost s velice nízkou religiozitou⁴¹ poskytuje velice úzce profilovaný rozměr myšlení, který nejčastěji spočívá v odloučení člověka a víry, v lhostejnosti k přírodě, tradicím, domovu či v odcizení v rámci mezilidské vzájemnosti.⁴² Dochází ke ztrátě orientace osobnosti, „a to k sobě samému, ke svému bližnímu, k vesmíru.“⁴³ U současných pravicových extremistů je spatřován masivní příklon k pohanství a vzrůstající averze vůči židovství i tradičnímu křesťanství.⁴⁴ Křesťanská víra přináší člověku život v jistotě, bezpečí a v pevné důvěře, kterou mu poskytuje Bůh. Jádrem víry je láska k Bohu, která se projevuje v lásce k bližnímu.⁴⁵ Ti, co se považují za křesťany, tedy aplikují křesťanství do vlastního života, v podstatě nemůžou být pravicovými extremisty. Někdy jde ale jen o formální členství v církvi, tehdy platí slova Písma: „Řekne-li někdo: ‘Já miluji Boha’, a přitom nenávidí svého bratra, je lhář. Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí. A tak máme od něho toto při-

³⁸ Srov. tamtéž.

³⁹ BEDNÁŘOVÁ, Z.; PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*, s. 11.

⁴⁰ ATKINSONOVÁ, R.L., a kol. *Psychologie*, s.28.

⁴¹ Srov. Český statistický úřad. *Náboženské vyznání obyvatelstva*.

⁴² Srov. PONĚŠICKÝ, J. Postmoderní společnost a krize autority. In *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*, s. 13-15.

⁴³ VOJTÍŠEK, Z. Duchovní poradenství v multikulturní společnosti. In *Kontexty sociální a charitativní práce : sborník katedry psychosociálních věd a etiky*, s. 149.

⁴⁴ Srov. Bundeszentrale für politische Bildung. *Rechtsextremismus*. [online]. 2009 [cit. 12-02-2009]. Dostupné na WWW:

<<http://www.bpb.de/themen/R2IRZM,0,Rechtsextremismus.html>>.

⁴⁵ Srov. *Deus caritas est : Encyklika nejvyššího pontifiká Benedikta XVI.*

kázání: Kdo miluje Boha, ať miluje i svého bratra.“⁴⁶ Extremistické názory vylučuje především Ježíšova agapální láska.

Vývoj orientace mladého člověka v dnešní společnosti je velice složitý. Zvláště tehdy, když je to jedinec nízkého věku, nízkého vzdělání a téměř bez životních zkušeností. Takový člověk je pak snadnou „kořistí“ extremistických skupin, téměř nevnímá žádné ohrožení, jelikož vstupuje do relativně přátelského společenství stejných lidí se stejnými problémy, kteří nabízejí jasné řešení problémů, zejména radikálními způsoby.⁴⁷ Nezřídka může jít o skutečné problémy, s nimiž si jako jednotlivec dosud nevěděl rady.

3.5 Ohrožení

Nejen v rámci studia pravicového extremismu je zapotřebí z pohledu jedince rozlišovat dva druhy ohrožení:

3.5.1 Ohrožení nepřímé (latentní)

V období před vstupem jedince do pravicově extremistické skupiny nebo v počáteční fázi členství ve skupině z pohledu jedince takové ohrožení neexistuje. Proti jakémukoliv potenciálnímu ohrožení vystává na pomoc síla navenek silně propagujících „hodnot“, jako je kamarádství, čest, vzájemná úcta nebo láska k vlasti. Latentní ohrožení spočívá zejména v tom, že pravicově extremistické skupiny člověka „zbavují potřeby myšlení a nahrazují jej schématem hodnocení: ‚přítel - nepřítel‘, které dává legitimní důvod k použití násilí.“⁴⁸

3.5.2 Ohrožení přímé (evidentní)

Z pohledu jedince zařazeného do „nepřátelského okruhu“ jde o ohrožení majetku, případně zdraví či života. Evidentní ohrožení se dotýká skupin i jedinců, proti kterým je pravicový extremismus tradičně zaměřen, rovněž i těch, kteří se

⁴⁶ Bible, 2 J 4 20-21.

⁴⁷ Srov. CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*, s.24.

⁴⁸ CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*, s.25.

z extremistické skupiny z vlastního rozhodnutí vyčlenili nebo byli vyloučeni například kvůli nedodržování osobně neakceptovatelných požadavků vnitřního řádu.

Jak u latentní, tak i u evidentní formy ohrožení je zapotřebí sledovat vzájemnou spojitost. Obvykle dochází k transformaci nepřímého ohrožení v ohrožení přímé.

4 Kontext sociální práce a pravicového extremismu

Sociální práci obecně definuje Matoušek jako činnost, která má za cíl odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.⁴⁹ Samotná sociální práce dále podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Sociální práce má zasahovat tam, kde se lidé dostávají do kontaktu se svým prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a společenské spravedlnosti.⁵⁰ Působení sociální práce ve vztahu k pravicovému extremismu má tedy za cíl nejenom pomoci řešit problémy samotných extremistů, ale také působit preventivně u potenciálních členů těchto skupiny. Názory na to, proč se v současné společnosti daří pravicově extremistickým skupinám silněji rozvíjet než v minulých obdobích⁵¹, jsou téměř identické. Silný rozvoj pravicového extremismu je „založen na postindustriální krizi identity. Rasistické a xenofobní požadavky na obranu národní identity jsou reakcí na atomizaci moderního života, kde úspěch a individualismus přerušily ochrannou síť tradičních pout.“⁵² Pravicový extremismus je reakcí na moderní konzumní společnost, ve které hraje podstatnou úlohu úspěšný trh, individuální sebeprosazování v rámci trhu. Moderní individualismus pak může vést až k pocitům individuální nahraditelnosti a nepotřebnosti. Takto moderní společností odvržený jedinec hledá cesty, jakým způsobem toto odloučení kompenzovat. Kompenzaci nalézá v nových pospolitostech, které se v dnešní společnosti vytvořily a např. pocit sounáležitosti nahrazují kategoriemi, jako je rasa, barva pleti či pohlaví, které stojí za veškerými neúspěchy.⁵³ Sociální práce s lidmi ohroženými pravicovým extremismem či přímo s pravicovými extremisty by se

⁴⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*.

⁵⁰ Srov. *Definice sociální práce*. [online]. 2005 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace>>.

⁵¹ Srov. RIPKOVÁ, S.; KRÁLOVÁ, M. Noví bílí jezdci v Česku. *Nový prostor*, 2008, roč. 10, č. 316, s. 16 - 17.; Ministerstvo vnitra České republiky. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007*. [online]. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>.

⁵² KREIDL, M. Volební selhání české extrémní pravice v roce 1998. In *Totalitarismus. Sborník Filosofické fakulty ZČU v Plzni*. s. 70.

⁵³ Srov. CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*, s.23.

měla orientovat na řešení stavu konkrétního jedince, jemuž by měla být zprostředkována taková pomoc, která by mu umožnila zpětnou socializaci.

V České republice doposud neexistuje jednotný systém řešení problematiky pravicového extremismu. Následně prezentované možné způsoby práce s lidmi ohroženými pravicovým extremismem i přímo s pravicovými extremisty, jsou spojovány jak se specifickými způsoby sociální práce (např. streetwork), tak i s možnými řešeními ze strany policie a veřejnosti.

4.1 Přímá práce s pravicovým extremismem

4.1.1 Streetwork

Streetwork je sociální práce, která probíhá „na ulici“, přesněji tedy v jakémkoliv neinstitucionalizovaném prostředí, ve kterém žijí osoby takovým způsobem, který bývá označován za rizikový. Takoví klienti sociální pomoc potřebují, ale sami ji nevyhledají.⁵⁴ „Sociální pracovníci se vydávají do bezprostředního životního prostředí cílové skupiny, učí se rozumět dynamice daného prostředí, aby se mohli přizpůsobit procesům života v tomto specifickém světě.“⁵⁵ V rámci streetworku s pravicovým extremismem je podstatné navázání blízkého kontaktu, získání důvěry a také vytvoření společné aktivity. Tímto by se měly alespoň částečně korigovat násilné a ohrožující projevy chování jedince.⁵⁶

4.1.2 Mezirezortní spolupráce

Za účinnou meziresortní spolupráci je chápána spolupráce mezi policií, justicí, státní správou i ostatními institucemi poskytující služby ohroženým skupinám či jednotlivcům. Nejpodstatnější v úspěšné spolupráci je zejména kvalitní tok informací mezi dotčenými subjekty, na jehož základě má docházet k objektivnímu hodnocení situace a následně realizovat účinná opatření v rámci daného regionu.⁵⁷ Mezirezortní spolupráce v současnosti funguje zejména v rámci vzdělávacích programů.

⁵⁴ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*, s. 7-9.

⁵⁵ Tamtéž, s. 7.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 23.

4.1.3 Vzdělávací programy

V rámci práce s pravicovým extremismem lze využít vzdělávací programy, které probíhají, jak na úrovni všeobecné i na úrovni tradičních vzdělávacích institucí - škol, tak i v rámci práce s osobami v nápravných zařízeních. Všeobecně nejznámější byl v minulém roce realizovaný projekt *Dovedu to pochopit*⁵⁸ vytvořený společností *Člověk v tísni*, který má za cíl varovat mládež před nebezpečím extremismu. *Probační a mediační služba ČR* již realizovala několik projektů, určených jak pro samotné odsouzené, tak i pro osoby propuštěné z vazby. Projekty sice nejsou zaměřeny pouze na extremismus, nicméně jeho případné rozšíření mohou eliminovat. Nejznámější je program *Právo pro každý den*,⁵⁹ který je zaměřen na mladistvé delikventy, jimž má pomoci vyřešit těžkosti jejich sociálního vyloučení i pomoci navrátit se do společnosti.

4.1.4 Represivní postupy

Represivní postupy v rámci činnosti státních institucí jsou v dnešní době považovány za nejkrajnější možné řešení přístupu k pravicově extremistické činnosti. Zejména policie se obává, že přílišné užívání represivních opatření by „vedlo jen k tomu, že extremistické skupiny až dosud vystupující živelně a veřejně, se změní na ilegální fašistické a jiné organizace“⁶⁰. Naopak i přímý boj či protiakce vůči pravicovým extremistům připouští různé organizace stojící proti pravicově extremistickému hnutí. Takové jednání však může být chápáno za stejně extremistické, avšak vycházející z jiného tábora.⁶¹

⁵⁷ Srov. KRATOCHVÍL, J. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*, s. 146.

⁵⁸ Srov. *NEOnáček: Chcete ho? - informační kampaň o hrozbách neonacismu*. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.chceteho.cz/content/>>.

⁵⁹ Srov. Ministerstvo vnitra České republiky. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007*. [online]. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>.

⁶⁰ KRATOCHVÍL, J. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*, s. 146.

⁶¹ Srov. MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 553-592.

4.2 Teorie nabízející pozadí pravicového extremismu

Vzhledem k tomu, že problematika extremismu není zcela ujasněna, neexistuje jednotná teorie, která by vysvětlovala vznik, průběh i konkrétní osnovy při práci s pravicovým extremismem. Alespoň snahu projevila Susane Martinová, která „se pokusila vymezit čtyři základní koncepty, které si nárokují empirické vysvětlení pravicového extremismu“⁶² :

1. „Teorii masové společnosti“ Williama Kornhausera, která předpokládá ve společnosti nedostatek zprostředkujících nezávislých a pluralistických skupin, které umožňují rovnováhu mezi různými zájmy.
2. „Teorii statutové inkonsistence“ autora Seymoura Lipseta, která předpokládá paralyzaci demokratických institucí, která je provedena na základě deprivace určité části obyvatelstva.
3. „Teorií pravicového radikalismu“ Erwina Scheucha a Hanse – Dietera Klingemanna, která spatřuje jako hlavní podmínku vzniku pravicového extremismu odezvu na reakce na určitý strukturální vývoj.
4. „Teorii socializační“ Wilhelma Heitmeyra, která pokládá za spouštěcí činitele vzniku pravicového extremismu uprostřed sociálního prostředí vývoj individua v moderní společnosti.

Uvedené teorie však nenavádějí ke konkrétním postupům při práci s pravicovým extremismem, přistupují k problému obecně, neobjasňují konkrétní projevy pravicového extremismu a absolutně také nerespektují různé kulturní i sociální podmínky lidí.⁶³

⁶² MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 78.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 78-82.

5 Praktická část

5.1 Cíle, metody a hypotézy

Praktická část této bakalářské práce má za úkol konfrontovat prezentované teoretické poznatky s daty získanými prostřednictvím výzkumu. Předmětem mého výzkumu je téma „Vliv pravicového extremismu na mládež do 26 let“. Cílem výzkumu je zjistit jak, jakou mírou a jakým způsobem ovlivňují myšlenky pravicového extremismu mladé lidi v jejich postojích, chování a jednání. Zjištění má za cíl potvrdit nebo vyvrátit následující hypotézy:

Lidé sympatizující s myšlenkami pravicového extremismu:

1. vyznačují se rasistickými a xenofóbními náladami, dále také stupňují nenávistné postoje k sociálně vyloučeným skupinám i jednotlivcům,
2. projevují se zvýšeným agresivním a nelidským chováním,
3. přiklánějí se ke stanoviskům zkreslujícím historická fakta.

Výzkum proběhl dotazníkovou formou. 60 dotazníků bylo rozdáno nahodilým osobám splňujícím věkové kritérium výzkumu, preferovány byly osoby studující a osoby s nižším pracovním zařazením. Zpět se navrátilo 57 vyplněných dotazníků, z toho byl 1 dotazník vyřazen z důvodu nevyplnění identifikačních údajů. Statistické zpracování bylo tedy provedeno na základě informací z 56 dotazníků. Rozdávání a sběr dotazníků proběhlo v období od 5.11.2008 do 1.2.2009. Dotazník (příloha I) se skládá z 12 uzavřených a 2 otevřených otázek, které mají za cíl zjistit respondentův pohled na společnost. Byl zvolen takový typ otázek, který umožňuje získané informace statisticky zpracovat.

5.2 Výsledky a hodnocení sondy

Jednotlivé otázky dotazníku se rozdělují do 5 bloků podle svého bližšího zaměření:

5.2.1 Otázky zaměřené na osobní život

Osobní spokojenost se projevuje jak prostřednictvím hodnocení sebe sama, tak i v hodnocení svého okolí.

Odpovědi na otázku „Jak jste celkově spokojen/a se svým životem?“ ilustrují údaje v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 Spokojenost se životem

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
velmi spokojen/a	11	20
spíše spokojen/a	31	55
ani spokojen/a, ani nespokojen/a	9	16
spíše nespokojen/a	4	7
velmi nespokojen/a	1	2

Výsledky naznačují, že 20 % respondentů je velmi spokojeno se svým životem. Spokojena se svým životem je polovina respondentů, neurčitým způsobem projevilo svoji spokojenost 16 % respondentů. S životem je spíše nespokojeno 7 % mladých zapojených do šetření. Velmi nespokojena se svým životem jsou 2 % dotázaných.

Období dětství má podstatný vliv ve formování člověka, proto je důležité, jakým způsobem toto období proběhlo.

Vyhodnocení otázky „Na své dětství vzpomínáte?“ prezentuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2 Hodnocení dětství

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
velmi dobře	37	66
spíše dobře	16	28
spíše špatně	2	4
velmi špatně	1	2

Dvě třetiny dotázaných na své dětství vzpomíná velmi dobře, čtvrtina dotázaných pak vzpomíná na dětství spíše dobře. Celkově negativní vzpomínky na dětství má 6 % respondentů.

Vzdělání na základní škole patří k podstatným hlediskům vývoje člověka na mnoha úrovních. Někdy je doprovázeno negativními okolnostmi, které již v mladším věku celkově napomáhají ke vzniku sociálně patologických jevů ve společnosti.

Konkrétní statistické vyhodnocení otázky „U Vás na základní škole se šikana vyskytovala?“ přináší tabulka č. 3.

Tabulka č. 3 Výskyt šikany na školách

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
velmi často	0	0
často	5	9
někdy	29	52
téměř nikdy	22	39

V průběhu studií na základní škole se žádný z dotázaných nesetkal s tím, že by u nich ve škole byla šikana velmi častým jevem. Naopak často se vyskytovala u 9 % dotázaných. Někdy se objevovala šikana u poloviny dotázaných, téměř nikdy se nevyskytovala u třetiny dotázaných.

5.2.2 Otázky zaměřené na vztah respondentů s jejich okolím

Hrubé a násilné chování je známkou snížené vzájemné tolerance mezi lidmi. Respondenti uvedli, zda se setkávají ve svém okolí s hrubým, násilnickým chováním. Jejich odpovědi prezentuje tabulka č. 4.

Tabulka č. 4 Násilí ve společnosti

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
ano	3	5
spíše ano	4	7
spíše ne	21	38
ne	28	50

S násilnickým chováním se setkává přibližně každý dvacátý mladý člověk zapojený do výzkumu. Odpověď „spíše ano“ zvolilo 7 % dotázaných. S násilnickým chováním se spíše nesetkává třetina respondentů, polovina dotázaných se s hrubým a násilnickým chováním nesetkává vůbec.

Silně se vytrácející je v současné době schopnost přímé pomoci potřebným. Odpovědi na otázku „Jak by se měl člověk zachovat, pokud by spatřil na ulici ležet zanedbaného člověka, který příliš nejeví známky života?“ ilustrují údaje v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 Pomoc člověku v ohrožení

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
Zavolat odbornou pomoc	35	62
Sám jít zjistit jeho stav a začít pomáhat	11	20
Nevšímat si ho – „kdoví co je to za feťáka či ožralu“	10	18

Nadpoloviční většina dotázaných by zavolala odbornou pomoc, 20 % dotázaných by šlo přímo pomáhat. O něco méně respondentů by naopak ohroženého člověka ignorovalo.

Bezdomovectví se stává v posledních dvaceti letech v naší zemi více viditelnějším problémem. Statistické vyhodnocení otázky „Asi jste se setkal/a v životě s lidmi, kteří vypadali jako bezdomovci. Jaký na ně máte názor?“ přináší tabulka č. 6.

Tabulka č. 6 Vztah k bezdomovcům

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
Nesnáším je	7	12
mělo by se jim nějak pomoci	29	52
nezajímám se o ně, jsou mi lhostejní	16	29
nějakým způsobem se jim snažím pomáhat	3	5
nesetkal/a jsem se s nimi	1	2

Lidi, kteří vypadají jako bezdomovci, přímo nesnáší přibližně každý osmý dotázaný. Polovina respondentů si myslí, že takovým lidem by se mělo nějakým způsobem pomoci. Lhostejnost vůči bezdomovcům projevila čtvrtina dotázaných. Přímo pomoc se snaží poskytovat 5 % dotázaných, 2 % dotázaných se s nimi nikdy neseťkala.

5.2.3 Otázky zaměřené na politicko-společenskou orientaci respondentů

Společenské uspořádání státu ovlivňuje každodenní životy lidí, usměrňuje jejich práva a povinnosti.

Odpovědi respondentů na otázku : „Vyskytují se různé názory na společenské uspořádání. Někteří říkají , že:” znázorňuje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7 Nejlepší společenské uspořádání

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
nejlepší uspořádání společnosti je demokracie	26	46
nejlepší uspořádání společnosti je prostřednictvím vlády pevné ruky	5	9
zastávám jiný názor	21	38
nemůžu se rozhodnout	4	7

Téměř polovina dotázaných považuje za nejlepší uspořádání společnosti demokracii. Vládu pevné ruky preferuje více než třetina dotázaných, jiný názor zastává 38 % respondentů. Rozhodnout se nemohl každý patnáctý dotázaný.

Tradičně pokládáný dotaz na volbu nejlepšího souseda má za cíl jednoznačně vysledovat xenofobní, příp. rasistickou orientaci tázaných.

Reakce respondentů na dotaz „Soused jaké národnosti by Vám vadil nejméně a který nejvíce” znázorňuje tabulka č. 8.

Tabulka č. 8 Schopnost tolerance

	Průměrná známka	Pořadí „oblíbenosti souseda“
Vietnamec	3,18	5
Němec	3,05	4
Japonec	2,54	3
Keňan	2,32	2
Čech	1,13	1

Za souseda, který by nejméně vadil, zvolila většina dotázaných Čecha. Druhým nejoblíbenějším byl zvolen Keňan. Třetí pozice náleží Japonci. Předposlední pozici zaujímá Němec, za nejméně oblíbeného souseda byl označen Vietnamec.

5.2.4 Otázky zaměřené na správnou interpretaci historických faktů respondenty

Správné pochopení historie může napomocť nejen lépe porozumět současnosti, ale také pomáhá předejít vzniku chyb, které se v minulosti staly.

Další otázka reagovala na problém tzv. Osvětimské lži, který je v západních zemích častěji prezentovaný než u nás. Numerické zobrazení odpovědí na otázku „Objevují se názory, že koncentrační tábory nikdy nebyly, že je to uměle vytvořená hra. Jaké o tom máte mínění ?” předkládá tabulka č. 9.

Tabulka č. 9 Akceptace tzv. Osvětimské lži

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
Je pravda, že koncentrační tábory nebyly	0	0
Koncentrační tábory byly a zemřely tam miliony lidí	54	96
Koncentrační tábory byly, ale zemřelo tam jen málo lidí	0	0
Nevím kde je pravda	2	4

Téměř všichni dotázaní potvrzují historický fakt existence koncentračních táborů a jejich krutého dopadu na světovou společnost. Možnosti potvrzující tzv. Osvětimskou lež nezvolil žádný z dotázaných. Váhavě se vyjádřila 4 % dotázaných.

Náležitě označení představitelů světového zla současně znamená chápání historického vývoje. Odpovědi na otázku : „Jaká je podle Vás nejpřesnější charakteristika Adolfa Hitlera. Byl především:“ vyhodnocuje tabulka č. 10.

Tabulka č. 10 Hodnocení A. Hitlera

	<i>Abs. počty</i>	<i>%</i>
německý kancléř	0	0
rasista	26	46
vůdce německého národa proti komunismu	4	7
válečný zločinec	19	34
nevím, nemohu posoudit	7	13

Výsledky výzkumu konkrétně uvádějí, že žádný z dotázaných neoznačil Adolfa Hitlera za německého kancléře. Polovina dotázaných ho naopak považuje za rasistu, každý čtrnáctý respondent považuje Hitlera za vůdce německého národa proti komunismu. Třetina dotázaných považuje Hitlera za válečného zločince, možnost „*nevím, nemohu posoudit*“ zvolilo 7 % respondentů.

5.2.5 Otázky identifikační

Identifikace osob, které dotazník vyplnily, může posloužit k vytvoření hlubších statistik.

Tabulka č. 11 zobrazuje rozdělení respondentů podle pohlaví.

Tabulka č. 11 Pohlaví

	Abs. počty	%
Žena	33	59
Muž	23	41

59 % dotázaných tvořily ženy, muži byli zastoupeni 41 %.

Stupeň dosaženého vzdělání přibližuje tabulka č. 12.

Tabulka č. 12 Dosažené vzdělání

	Abs. počty	%
základní	14	25
střední bez maturity	14	25
střední s maturitou	25	45
vysokoškolské	3	5

Základní vzdělání měla čtvrtina respondentů, shodný počet dotázaných uvedlo jako své vzdělání střední bez maturity. Střední vzdělání s maturitou má polovina dotázaných, vysokoškolsky vzdělaný byl přibližně každý osmnáctý respondent.

Věkové rozložení respondentů přináší tabulka č. 13.

Tabulka č. 13 Věk

Věk	Abs. počty	%
15-18	15	27
19-23	20	36
24-26	21	37

Statistické vyhodnocení ukazuje, že v rámci šetření byla nejméně zastoupena skupina lidí ve věku 15 – 18 let s 27 % z celkového počtu respondentů. Lidé ve věku 19 – 23 tvořili 36 % respondentů. Největší zastoupení měla skupina lidí ve věku od 24 do 26 let, jejímž členem byl zhruba každý třetí dotázaný. Průměrný věk respondentů byl 21,4 let.

Status člověka v rámci společenství lidí vytváří jisté společenské zařazení.

Tabulka č. 14 zobrazuje strukturu odpovědí na otázku : „Na jaké povolání se připravujete nebo jaké máte povolání ?“

Tabulka č. 14 – Povolání

Profese	Abs. počty	%
Dělník/ce	18	32
Úředník/ce	19	34
Pracovník/ce služeb	7	13
Zemědělský pracovník/ce	3	5
Studující	3	5
Nevím	6	11

Dotazníkového průzkumu se zúčastnila třetina respondentů, kteří pracují nebo se připravují na výkon práce úředníka. Do této kategorie jsem zařadil veškeré administrativní pracovníky, referenty, vedoucí pracovníky apod. Dělnické profese, jako jsou prodavači, řezníci, pekaři či skladníci, tvořily 32 % z celkového počtu respondentů . Skupinu pracovníků služeb občanům tvořil každý osmý dotázaný. Do této kategorie jsem zařadil pracovníky v cestovním ruchu, osobní asistenty či zdravotní sestry. Respondenti pracující nebo připravující se na povolání v zemědělství tvořili 5 % ze všech dotázaných. Studující dotázaní tvořili taktéž 5 % všech respondentů. Možnost „nevím“ zvolilo 11 % respondentů.

Shrnutí

Dotazníková forma šetření mi přišla zcela nejvhodnější v rámci výzkumu problematiky pravicového extremismu pro svoji materiální a zejména pak časovou nenáročnost s porovnáním s jinými výzkumnými metodami. Například prostřednictvím osobních rozhovorů by nebylo možné v omezeném časovém horizontu získat soubor téměř šedesáti respondentů z "rizikové skupiny" osob do 26 let věku a shromáždit o něm potřebná data. V průběhu výzkumu se objevily pozitivní ohlasy respondentů, kteří problematiku pravicového extremismu a s ní spojený rasismus a xenofobii vnímají. Za nedostatek při výzkumu osobně považuji absenci možných podotázek, zejména u otázky 7 – viz příloha.

Vyhodnocování shromážděných dat jsem provedl po přenesení veškerých údajů do počítačového programu Microsoft Excel. Za nejobtížněji respondenty pochopitelnou a následně pro mne nejobtížněji vyhodnotitelnou považuji otázku, jejímž úkolem bylo oznámkování zástupců pěti národností podle oblíbenosti od 1 do 5.

Diskuse

Na základě uvedené sondy je možné usoudit na několik souvislostí, kterými se potvrzují, ale i vyvracejí některá teoretická tvrzení i také jednotlivé hypotézy. Musí se brát samozřejmě v potaz nižší vypovídající hodnota šetření vzhledem k jeho rozsahu. Zda-li jsou názory i mladého člověka nějakým způsobem ovlivněny pravicovým extremismem, lze vysledovat podle jeho rozhodování při volbě možností v dotazníku. Teoreticky je nejohroženější pravicovým extremismem ten, kdo odpověděl následujícím způsobem na vybrané otázky:

- otázka spokojenosti se životem – možnosti „spíše nespokojen“ nebo „velmi nespokojen“,
- otázka hodnocení svého dětství – možnosti „spíše špatně“ nebo „velmi špatně“,
- otázka výskytu šikany na školách – možnosti „velmi často“ nebo „často“,
- otázka výskytu násilí ve společnosti – možnosti „ano“ nebo „spíše ano“,
- otázka schopnosti pomoci člověku v ohrožení – možnost „nevšímá si ho – kdoví co je to za ‚feťáka či ožralu‘ “,
- otázka vztahu k bezdomovcům – možnosti „nesnáším je“ nebo „nezajímám se o ně, jsou mi lhostejní“,
- otázka nejlepšího společenského uspořádání – možnost „zdůraznění vlády pevné ruky“,
- otázka schopnosti tolerance – nejhorší ohodnocení sousedů odlišné barvy pleti
- otázka akceptace tzv. Osvětimské lži – možnost „je pravda, že koncentrační tábory nebyly“ dále volba „koncentrační tábory byly, ale zemřelo tam jen málo lidí“ a také možnost „nevím, kde je pravda“,
- otázka hodnocení A. Hitlera – možnost „nevím, nemohu posoudit“, případně volby „německý kancléř“ nebo „vůdce německého národa proti komunismu“ .
- otázka dosaženého vzdělání – možnost „základní“.

Pokusím se v dotazníku nalézt vazby mezi jednotlivými stanovisky respondentů při volbě konkrétních možností. Cílem je nalézt vzájemné vztahy mezi

vzděláním, sociálním cítěním, prostředím vývoje jedince, posuzováním lidí a působením pravicového extremismu.

Odborníci spatřují jistou souvislost mezi stupněm vzdělání a příklonem k pravicově extremistickým skupinám. Sonda tuto skutečnost zcela neprokázala, jelikož není zcela jasná spojitost mezi stupněm vzdělání, radikálními názory na společenské dění a s úrovní sociálního cítění. Nejistá souvislost je například zřejmá v porovnání otázek 7 a 12, kdy různě vzdělaní lidé upřednostňují různá společenská zřízení. Kupříkladu vládu pevné ruky upřednostňují nejvíce dotázaní se středním vzděláním s maturitou (3), naopak tuto formu společenského uspořádání nepreferují lidé se základním a vysokoškolským vzděláním.

Také správné chápání podstatných historických faktů není ostře vymezeno stupněm vzdělání respondentů. Fenomén Osvětimské lži se mezi respondenty neobjevil. Převážná většina (54) dotázaných nepochybuje nad existencí koncentračních táborů, kde zahynulo několik milionů lidí.

Otázka číslo 10 má za cíl zjistit vztah respondentů k osobě Adolfa Hitlera. 80 % dotázaných ho považují za negativní osobu, 4 respondenti chápou Hitlera jako vůdce německého národa proti komunismu, to lze pojímat jako pozitivní hodnocení v případě, pokud respondent komunismus chápe negativně. To však sondou nebylo zjišťováno. 7 respondentů však přesně neví, jak se mají rozhodnout. Mezi ty, kteří zvolili možnost „nevím“ patří kupodivu z většiny respondenti se středním vzděláním s maturitou (5), dále shodně dotázaní se základním a středním vzděláním bez maturity (1,1). Lze polemizovat s tím, jakým způsobem je chápána záporná osoba Hitlera těmito respondenty. Nemohu na základě provedené sondy potvrdit hypotézu, že lidé sympatizující s myšlenkami pravicového extremismu se častěji přiklání ke stanoviskům zkreslujícím historická fakta.

Naopak jasná souvislost je mezi vzděláním a sociálním cítěním, kdy se dostávají k posouzení vztahu mezi otázkami 5,6 a 12. Lidé se základním vzděláním a lidé se středním vzděláním bez maturity podstatně více nesnášejí bezdomovce, než dotázaní se středním vzděláním s maturitou a vysokoškoláci (poměr 5 : 2). Přímoú pomoc bezdomovcům nabízí nejvíce skupina se středním vzděláním s maturitou (2) a se středním vzděláním bez maturity (1), naopak lidé se základ-

ním a vysokoškolským vzděláním přímou pomoc neposkytují. Také nejvíce lhostejných lidí ve vztahu k ohroženému člověku (otázka 5) je ze skupin respondentů se základním a středním vzděláním bez maturity (6), dotázaní se středoškolským a vysokoškolským vzděláním společně tvořili skupinu čtyř, kterým je osud na životě ohroženého člověka ležícího na ulici lhostejný.

U toho, kdo špatně vzpomíná na své dětství, se předpokládají zpětné projevy odrážející dysfunkčnost rodiny, ve které jedinec vyrůstal. Oproti tvrzení odborníků jsem na základě zjištění dospěl k názoru, že není vždy jasná souvislost mezi prostředím vývoje jedince a jeho vztahem ke svému okolí (blíže kapitola 3.3). Kupříkladu se neprokázal nedobrá přístup k člověku ohroženém na životě u těch osob, které špatně nebo velmi špatně vzpomínají na své dětství, naopak, právě tito zdají se v této otázce citlivější a jsou ochotni ponejvíce přímo pomáhat (otázka 5). Horší je však vztah osob, které špatně nebo velmi špatně vzpomínají na své dětství, k bezdomovcům, kdy dvě třetiny z nich uvedly, že bezdomovce přímo nesnáší.

Hypotézu, že lidé sympatizující s myšlenkami pravicového extremismu se vyznačují rasistickými a xenofóbními náladami, dále také stupňují nenávistné postoje k sociálně vyloučeným skupinám i jednotlivcům, lze na základě šetření potvrdit. Je možno nalézt u některých respondentů spojitosti mezi jednotlivými reakcemi na některé otázky týkající se jejich vztahu k okolí, otázky zaměřené na společensko – politické uspořádání, zde zejména otázka schopnosti tolerance a dále otázky zaměřené na správnou interpretaci historických faktů. V sondě celkem 11 respondentů reagovalo ve spojení některých otázek následovně :

- otázka schopnosti pomoci člověku v ohrožení – možnost „nevšímat si ho – kdoví co je to za ‚feťáka‘ či ožralu“ ,
- otázka vztahu k bezdomovcům – možnosti „nesnáším je“ nebo „nezajímám se o ně, jsou mi lhostejní“ ,
- otázka nejlepšího společenského uspořádání – možnost „zdůraznění vlády pevné ruky“ , „zastávám jiný názor“ nebo „nemohu se rozhodnout“

- otázka hodnocení A. Hitlera – možnosti „německý kancléř“, „vůdce německého národa proti komunismu“ nebo „nevím, nemohu posoudit“,
- otázka schopnosti tolerance
 - Z celkového počtu respondentů bylo pohlíženo především na nejhorší hodnocení cizinců odlišné barvy pleti:
 - ohodnocení známkou 5 – Keňan - 5 respondentů z celkového počtu dotázaných,
 - ohodnocení známkou 5 – Vietnavec – 13 respondentů z celkového počtu dotázaných,
 - ohodnocení známkou 5 – Japonec – 6 respondentů z celkového počtu dotázaných,
 - 1 z respondentů k možnosti „Čech“ připsal „Rom“ a ohodnotil ji známkou 5.

Hypotézu, že lidé sympatizující s myšlenkami pravicového extremismu se projevují zvýšeným agresivním a nelidským chováním, mohu potvrdit, jelikož sonda zjistila, že celkem 3 respondenti volili současně u otázky „násilí ve společnosti“ možnost „ano“, u otázky „vztahu k bezdomovcům“ možnost „nesnáším je“ a „jsou mi lhostejní“. Tito pak i volili u otázky „nejlepší společenské uspořádání“ možnosti „výhodnost vlády pevné ruky“, „zastávám jiný názor“ a „nemůžu se rozhodnout“.

Závěr

Práce „Vliv pravicového extremismu na mládež do 26 let“ ilustrovala současnou heterogenní skupinu mládeže. Mládež do 26 by se dala pomyslně rozdělit do dvou skupin :

1. Skupina deklarující některé myšlenky společné pravicovému extremismu ve svých odpovědích se spíše přiklání k negativnějším postojům k sociálně ohroženým skupinám, dále k vládě pevné ruky a téměř vždy nejhůře ohodnotila souseda cizí národnosti, u kterého se předpokládá odlišná barva pleti.
2. Skupina tolerantně vzhlížející nejen k veškerým znevýhodněným skupinám, kam lze zařadit jak cizince, tak i bezdomovce či lidi ohrožené na životě, tak i tolerantně vzhlížející k různým politickým či názorovým skupinám, což je v souvislosti s pravicovým extremismem spíše negativní jev.

Při zpracovávání této práce jsem dospěl k názoru, že určitý vliv pravicového extremismu je patrný nejen v rámci skupiny mladých lidí do 26 let, ale i v rámci celé společnosti, kde je prozatím problematika pravicového extremismu chápána zejména v politických souvislostech. Vliv pravicového extremismu na oblast sociální pak bývá přehlížen.

Seznam použitých zdrojů

1. ATKINSONOVÁ, R.L. et al. *Psychologie*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN – 85605 – 35 – X
2. BEDNÁŘOVÁ, Z.; PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici: Supervize, streetwork, financování*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-148-8.
3. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-8-X.
4. ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-84-4.
5. DANICS, Š. *Extremismus*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-454-3.
6. DEMJANČUK, N. *Vzdělání a extremismus*. Praha: Epoque, 2005. ISBN 80-86328-83-X.
7. *Deus caritas est : Encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI*. Praha: Paulínky, 2006. ISBN 80-86949-03-6.
8. HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Nakladatelství Jiří Budka, 1993. ISBN 80-901549-0-5.
9. HOLE, G. *Fanatismus : sklon k extrému a jeho psychologické kořeny*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-183-5.
10. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

11. CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-265-7.
12. CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*. Praha: Armex, 2000. ISBN 80-86244-14-8.
13. KÁBRT, J. et al. *Latinsko český slovník*. 3. vyd. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-04-26000-4.
14. KOTLÁN, P. *Demokracie ve stínu : extremismus, terorismus, fašismus, komunismus*. Brno: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-07-2.
15. KRATOCHVÍL, J. Extremismus. In *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Praha: KLP, 1997, s. 135 – 146. ISBN 80-85917-35-1.
16. KREIDL, M. Volební selhání české extrémní pravice v roce 1998. In *Totalitarismus. Sborník Filosofické fakulty ZČU v Plzni*. Ústí nad Labem: Nakladatelství Vlasty Králové, 2005, s. 69 – 81. ISBN 80-903412-3-3.
17. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
18. MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.
19. MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-8-9.
20. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

21. MCGOWAN, L. *Radikální pravice v Německu: Od roku 1870 po současnost*. Praha: Prostor, 2004. ISBN 80-7260-122-9.
22. NEFF, V. *Filisofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*. 2. rozšíř.vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0383-93.
23. PONĚŠICKÝ, J. Postmoderní společnost a krize autority. In *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence. 7. odborný seminář: 25.-27. září 2006, SZÚ Praha*. Praha: CEVAP, 2006, s. 13-19. ISBN 80 – 86963-02-0.
24. RIPKOVÁ, S.; KRÁLOVÁ, M. Noví bílí jezdcí v Česku. *Nový prostor*, 2008, roč. 10, č. 316, s . 16 – 17.
25. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
26. VOJTÍŠEK, Z. Duchovní poradenství v multikulturní společnosti. In *Kontexty sociální a charitativní práce. Sborník katedry psychosociálních věd a etiky HTF UK v Praze*. Praha: Nakladatelství L.Marek, 2008, s. 141-154. ISBN 978-80-87127-07-0

Elektronické dokumenty

1. *A zrodilo se šest milionů...* [online]. 2008 [cit. 14-04-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=9&clanek=854>>.
2. Bundeszentrale für politische Bildung. *Rechtsextremismus*. [online]. 2009 [cit. 12-02-2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.bpb.de/themen/R2IRZM,0,Rechtsextremismus.html>>.
3. Český helsinský výbor. *Proti rasismu a nesnášlivosti*. [online]. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.helcom.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=187>>.
4. Český statistický úřad. *Náboženské vyznání obyvatelstva*. [online]. 2003 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03--uvod>>.
5. *Definice sociální práce*. [online]. 2005 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace>>.
6. *Manifest Autonomních nacionalistů Střední Čechy*. [online]. 2007 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=1&clanek=518>>.
7. Ministerstvo vnitra České republiky. *Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007*. [online]. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/extrem07.pdf>>.
8. *NEOnácek: Chcete ho? - informační kampaň o hrozbách neonacismu*. 2008 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.chceteho.cz/content/>>.

9. *Symboly a heslá neofašistov*. [online]. 2006 [cit. 12-02-09]. Dostupné na WWW: < <http://blade00.blog.cz/0612/symbloly-a-hesla-neofasistov> >.

Seznam příloh

I. Dotazník

Přílohy

Příloha 1 - Dotazník

Dobrý den právě držíte v rukou dotazník, který má za úkol zjistit společenské postoje mládeže do 26 let. Tento výzkum provádím v rámci své bakalářské práce. Dotazník je zcela anonymní, proto Vás prosím o pravdivé zodpovídání níže položených otázek.

Děkuji.

Rostislav Horek

U každé otázky označte jednu Vámi zvolenou odpověď. U posledních dvou otázek napište vlastními slovy.

1. Jak jste celkově spokojen/a se svým životem?

Jste velmi spokojen/a	1
spíše spokojen/a	2
ani spokojen/a, ani nespokojen/a	3
spíše nespokojen/a	4
velmi nespokojen/a	5

2. Na své dětství vzpomínáte

velmi dobře	1
spíše dobře	2
spíše špatně	3
velmi špatně	4

3. U Vás na základní škole se šikana vyskytovala

velmi často	1
často	2
někdy	3
téměř nikdy	4

4. Setkáváte se ve svém okolí s hrubým, násilnickým chováním?

ano	1
spíše ano	2
spíše ne	3
ne	4

5 Jak by se měl člověk zachovat, pokud by spatřil na ulici ležet zanedbaného člověka, který příliš nejeví známky života?

Zavolat odbornou pomoc	1
Sám jít zjistit jeho stav a začít pomáhat - poskytnout první pomoc	2

Nevšímat si ho
- „kdoví, co je to za feťáka či ožralu“ . 3

6. Asi jste se setkal/a v životě s lidmi, kteří vypadali jako bezdomovci.

Jaký na ně máte názor?

Nesnším je 1
mělo by se jim nějak pomoci 2
nezajímám se o ně, jsou mi lhostejní 3
nějakým způsobem se jim snažím pomáhat 4
nesetkal/a jsem se s nimi 5

7. Vyskytují se různé názory na společenské uspořádání. Někteří říkají , že

nejlepší uspořádání společnosti je demokracie 1.
Jiní zdůrazňují výhodnost vlády pevné ruky 2
zastávají jiný názor 3
nebo se nemůžete rozhodnout ? 4

8. Soused jaké národnosti by Vám vadil nejméně a který nejvíce.

Číslo 1 znamená nejméně, číslo 5 nejvíce . Ostatním dejte známku mezi tím.

Japonec 1
Němec 2
Vietnamec 3
Čech 4
Keňan 5

9. Objevují se názory, že koncentrační tábory nikdy nebyly, že je to uměle vytvořená hra. Jaké o tom máte mínění ?

Je pravda, že koncentrační tábory nebyly 1
Koncentrační tábory byly a zemřely tam miliony lidí 2
Koncentrační tábory byly, ale zemřelo tam jen málo lidí 3
Nevím kde je pravda 4

10. Jaká je podle Vás nejpřesnější charakteristika Adolfa Hitlera.

Byl především:

německý kancléř 1
rasista 2
vůdce německého národa proti komunismu 3
válečný zločinec 4
nevím, nemohu posoudit 5

11 Jsem

Žena	1
Muž	2

12. Mám vzdělání

základní	1
střední bez maturity	2
střední s maturitou	3
vysokoškolské	4

13. Kolik je Vám let ?

14. Na jaké povolání se připravujete nebo jaké máte povolání ?

.....

Děkuji za zodpovězení otázek a za Váš čas.

Abstrakt

HOREK, R. *Vliv pravicového extremismu na mládež do 26 let*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce J. Mišovič.

Klíčová slova: pravicový extremismus, mládež, ohrožení, nenávisť, sociální práce.

Práce se zabývá pravicovým extremismem a jeho vlivem na mládež do 26 let. V teoretické části nejprve práce definuje pojmy přímo související s pravicovým extremismem, přibližuje pravicově extremistickou scénu v České republice, uvádí její základní směry a nejčastější společenské projevy. V další části práce je přiblíženo téma mládeže a jejího možného ohrožení pravicovým extremismem a to zejména v souvislosti se samotným věkem a dále také v kontextu se vzděláním nebo prostředím vývoje. Tato práce také prezentuje možné způsoby práce s pravicovým extremismem, jelikož zatím není konkrétními metodami postupů koordinována. V práci jsou na závěr teoretické části rovněž zveřejněny vědecké teorie, které hledají podstatu pravicového extremismu. V praktické části dochází ke konfrontaci získaných teoretických poznatků s výsledky kvantitativního výzkumu. V dotazníku jsou zjišťovány postoje mládeže do 26 let na otázky osobního života, sociálních vztahů a také jejich postoje na konkrétní historická data. Otázky jsou cíleně pokládány tak, aby bylo možné alespoň hypoteticky určit možnosti vlivu pravicového extremismu na současnou mládež.

Abstract

HOREK, R. *The Influence of Right-wing Extremism on the Youth under 26 Years*. České Budejovice 2009. Bachelor's work. University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Theological Faculty. Department of Practical Theology. Supervisor J. Mišovič.

Key words: right-wing extremism, youth, danger, hatred, social work.

The thesis deals with right-wing extremism and its influence on the youth under 26 years old. In the theoretical part the work defines terms directly related to right-wing extremism, it outlines right-wing extreme scene in the Czech Republic, its basic branches and most common manifestations in society. The next part of the thesis deals with the possible danger for the youth infected with right-wing extremism, mainly in relation to their age, education or social environment. The work also presents possible methods how to work with right-wing extremism. The conclusion of the theoretical part brings scientific theories which search for the substance of right-wing extremism. The practical part confronts gained theoretical findings with the results of the quantitative research. The questionnaire examines positions of the youth under 26 years to personal life, social relations and also their attitudes to specific historic data. The questions are asked in the way that enables to detect (at least hypothetically) the rate of possible influence of right-wing extremism on today's youth.